

Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry:n lausunto 15.11.2023

Asia: Vesienhoidon ympäristötavoitteet ja poikkeaminen; työryhmän mietintö VN/30326/2022

Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta. Pidämme hyvinä Itä-Suomen Yliopiston, WWF:n, Suomen vapaa-ajankalastajien ja Vaasan hallinto-oikeuden lausuntoja sekä yhdyimme Suomen luonnonsuojeluliiton sekä Pelkosenniemen luonnonsuojeluyhdistyksen lausuntoon. Toteamme seuraavaa:

- Esityksen tavoitteena on asettaa vesienhoidon ympäristötavoitteet sitoviksi vastaamaan EU-sääntelyä ja täsmentää ympäristötavoitteisiin liittyvää heikentämiskieltoa vastaamaan paremmin EU-oikeuden nykyistä tulkintaa. Esitys tulee myöhässä ja joiltain osin heikentäisi vesistöjen tilaa. Euroopan unionin vesipuitedirektiivi (2000/60/EY) on ollut merkittävä keino tehostaa vesiensuojelua, mutta jäsenvaltiot eivät ole sitoutuneet tarpeeksi sen tavoitteiden saavuttamiseen.
- Eu-komission mukaan Suomessa vesienhoidon ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi on tehtävä lisätoimia, ja kuitenkin nyt lausunnolla oleva mietintö lisäisi keinoja, joilla tavoitteista voisi poiketa. Poikkeamisten käyttöönotto heikentäisi vesistöjen tilaa. Vesienhoidon tilatavoitteet tulisi saavuttaa ennen työryhmän mietinnössä esitettyjen poikkeamisten myöntämistä.
- Lainsäädännössä tulisi mainita viranomainen jonka tehtävä on varmistaa tavoitteiden saavuttaminen. Viranomaisella on oltava tarkkailun lisäksi velvollisuus toimia vesipuitedirektiivin mukaisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Mietinnössä esitetään että lupaviranomainen päättäisi hankekohtaisesti vesienhoidon tavoitteista poikkeamisesta. Ongelmaksi nyt ehdotetussa järjestelyssä nousee se, että lupaviranomainen ei voisi evätä hanketta sillä perusteella, että hanke voitaisiin toteuttaa hyötyjen ja haittojen kannalta paremmalla tavalla tai parempaan paikkaan.
- Hankekohtaista poikkeamista mikä laskisi vesimuodostuman tilan erinomaisesta hyvään ei tule ottaa käyttöön. Ehdotus ohjaisi hankkeita pilaamaan erityisesti erinomaisessa kunnossa olevia vesistöjä ja houkuttelee toiminnanharjoittajia käyttämään tämän lain tarjoaman mahdollisuuden vesistön tilan huonontamiseen, esimerkiksi toimintaansa kasvattamalla. Vahvistamme SLL:n lausunnon mukaisesti että Suomen ei tule missään tilassa sallia erinomaisessa tilassa olevien vesistöjen huonontamista hyvään tilaan.
- Suomen tulee ylläpitää sellaisia vesistöjä, jotka ovat säilyneet erinomaisessa tilaluokassa, eikä mahdollistaa niiden tilan huonontumista.
- Kestävän kehityksen hankkeet eivät ole kestäviä, jos ne eivät ole kestäviä ympäristölle, eikä niillekään tule sallia ekologisen tilan huonontamista erinomaisesta hyvään.
- Toiminnanharjoittaja, jolle poikkeuslupa myönnettäisiin, tulisi velvoittaa korvaamaan heikennys kokonaisuudessaan. Korvaaminen vahvistaisi saastuttaja maksaa -periaatetta, jossa toiminnanharjoittaja vastaa haittojen estämisestä ja korjaamisesta aiheutuvista kustannuksista.

- Vesienhoidon ympäristötavoitteiden sekä niitä koskevien heikennysten hyvitysten tulee olla sitovia kaikille hankkeille, joilla on vesistövaikutuksia. Tämä koskee myös mm. metsätaloutta ja maanottoa.
- Vesimuodostuman tilaa ei saa entisestään heikentää tai heikentyntä tilaa ei saa pysyttää sillä perusteella, että se on toiminnanharjoittajien toiminnasta johtuen muuttunut. Vesistön lisäkuormittamisen sijaan on varmistettava olemassa olevilla keinoilla sekä muilla lainsäädäntöhankkeilla muutettujen vesimuodostumien kehittäminen luonnonmukaisemmiksi.
- Poikkeamista koskevassa lupamenettelyssä tulisi ottaa huomioon hankkeen pitkäaikaiset vaikutukset, jotka vaikuttavat vielä toiminnan lopettamisen jälkeen.
- Lupien määräaikaisuus on kirjattava lakiin. Pitkällä aikavälillä poikkeamisesta voitaisiin luopua ja poikkeamisen haitat voitaisiin ratkaista.
- Mahdollisuus lupien päivittämiseen tulee lisätä lakiin. Vesienhoidon kannalta erityisen huolestuttavaa on se, että ilman tosiasiallista mahdollisuutta muuttaa voimassa olevia lupia jäävät vesimuodostumien tilatavoitteet saavuttamatta.
- Lainsäädäntöön olisi lisättävä toimintaohjeet, jos hanke havaitaan jälkikäteen vesienhoitolain vastaiseksi niin, ettei tilannetta voi korjata lupaa muuttamalla.
- Yksi puute on rangaistusten puuttuminen kieltojen rikkomisesta. Rangaistusten on oltava direktiivin mukaisesti tehokkaita, oikeasuhtaisia ja varoittavia.
- Ekologinen yhteys ja jokien esteettömyys ovat direktiivin määrittelemiä avainnormeja jotka tulee kirjata lainsäädäntöön ja niille määrääjat.
- Nyt esitetyssä sääntelyssä on epäselvää mikä vesienhoitosuunnitelmien oikeudellinen asema tulisi lain muutoksen jälkeen olemaan. ELY-keskuksille tulee lisätä velvoite tarkempaan vesienhoidon suunnitteluun.
- Vesien luokittelussa tulee noudattaa direktiiviä ja komission ohjeasiakirjoja. Luokittelusääntö tulee kirjata asetukseen tai määrätä lailla viranomaisen kirjaamaan poikkeamiset vesienhoitosuunnitelmiin.
- Lupaviranomaisella tulee olla velvollisuus tutkia sekoittumisvyöhykkeen perustaminen pistemäiselle kuormalle, jonka jälkeen vesimuodostelman tai sen osan heikentäminen ei tule olla sallittua. Vaarana epämääräisessä lainsäädännössä ja paikallisten ELY-keskusten lain soveltamisessa on se, että poikkeamisista tulee käytäntö.
- Lakia säädettäessä tulee selvästi erotella tilanteet jolloin poikkeaminen voitaisiin myöntää ja samalla määritellä myös ne tapaukset, joissa poikkeamista ei tule myöntää.

Suomen Luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry

Saara Laivamaa
puheenjohtaja